

גליון שבועי
מתודת רבן של ישראל

מבית אז"ש

דוגאן רבני יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
עמוד ההודאה

גליון
מספר 61

שנה ב'
פרשת נצבים

אין לסמוך על הדברים למעשה

סדר התרת נדרים

סדר התרת נדרים בבית מדרשו של רבינו הי' כך: רבינו הי' יושב עם עוד שנים, והקהל הי' עומד ואומר יחד בפניהם התרת נדרים². אח"כ הי' אומר רבינו והשנים שעמו הכל יהיו מותרים "לכס" וכו'. אחרי שהקהל אמרו את מסירת המודעה, הי' רבינו נעמד ואומר בפני שלשה סדר התרת נדרים ומסירת המודעה.

נוסח התרת נדרים

הי' אומר "שמעו נא כל נדר וכו'" בהשמטת תיבות "רבותי דיינים מומחים"³. ובשנת תשס"ח אמר "שמעו נא דיינים כל נדר וכו"⁴. וכן הי' אומר "אך דעו נא כי א"א" בהשמטת תיבת "רבותי"⁵.

הי' אומר "ובשם הוי"ה ברוך הוא"⁶.

הי' אומר "ואפי' נזירות שמשון"⁷. בשנת תש"ע אחר תיבות "ואפי' נזירות שמשון" הוסיף את המילים: "מיט אתנאי"⁸ (תרגום מאידיש: "עם תנאי")⁹.

הי' אומר "וכשם שמתירין הב"ד של מטה כך יהיו מותרין מב"ד של מעלה"¹⁰.

הי' אומר "הכל יהיו מותרים לכס", אבל קודם "מחולים" ו"שרויים" לא אמר "יהיו"¹¹.

בשנת תשס"ז כשאמר במסירת המודעה "אתחרטנא בהון" חזר על זה עוד פעם בלשון תמיהה. ובשנת תשס"ח אחרי שסיים את מסירת המודעה תמה מה שיך לומר "איתחרטנא" על דבר שעוד לא נעשה.

התרת נדרים לנשים

בבית רבינו היתה הרבנית ע"ה עושה התרת נדרים בפני ג'¹²

תפילת מנחה ער"ה בכותל המערבי

נהג להתפלל בערב ראש השנה תפילת מנחה בכותל המערבי.

הטבלת פרוסת המוציא בדבש

בר"ה הי' על שלחן רבינו גם מלח וגם דבש ע"פ הוראתו, ובכל הסעודות טבל החלה בדבש ולא במלח¹³.

בגלילות אלו לאמרם בער"ה וכל מיני נזירות שקבלתי עלי ואפילו נזירות שמשון כי נוסחא מוטעת היא, שהרי נזירות שמשון אין לה התרה כלל כמ"ש בה"ט והוא ש"ס ערוך והלכה פסוקה וכוזכר בש"ד". ובלוח לא"י כי שהאדר"ת בסידורו השמיט מנוסח ההתרה "ואפי' נזירות שמשון". ובאחרונים כתבו ליישב הנוסח בכמה אופנים (עיי' בספר כל נדרי פי"פ ליקוט מדי' האחרונים בענין זה). ועיי' בשו"ת בנין ציון סי' פא משי"כ ליישב ש"בלי ספק גדול הי' המחבר סדר הזה אשר נתפשט ונתקבל ברוב תפוצות ישראל".

⁸ מהקלטה.

⁹ בסי' כל נדרי (פ"פ העי' יד) הביא מהגר"י ברנשטיין בקובץ שערי תורה דהיכא דהוי נדר על תנאי אפשר להתיר גם נזירות שמשון, ואולי לזה נתכוון רבינו.

¹⁰ מהקלטה משנת תש"ע. וכן הוא הנוסח בשל"ה ריש מסכת יומא.

¹¹ מהקלטה.

¹² בן רבינו הגאון הגדול רבי משה שליט"א. ולא נהגו כן אלא סומכות על אמירת כל נדרי (הליכות שלמה תשרי פי"א סי"י ובדבר הלכה שם).

¹³ הליכות האיש עי' קצב. כדאיתא ברמ"א סי' קסז סי"ה, שגם כשא"צ להתמין קודם הברכה עד שיביא מלח או לפתן ללפת בו פרוסת הבציעה כגון פת נקיה, "מצוה להביא על כל שלחן מלח קדם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבן תקרב מלח, והוא מגין מן הפורענות". גם הגר"י אויערבאך נהג לטבל בדבש ולא במלח, ודקדק

1

² כדאיתא בשו"ע יו"ד רכח סמ"ו "מתירים כמה נדרים לאיש אחד אפי' בהיתר אחד, ולכמה אנשים בהיתר אחד".

³ מהקלטות משנת תשס"ז, תשס"ט. בסדר התרת נדרים שהובא בשל"ה (ריש מסכת יומא פרק נר מצוה) נקט לשון "שמעו נא רבותי דיינים מומחים כל נדר וכו'". ובליקוטי מהרי"ח (ערי"ה עי' סי') כי בשם רש"י (קונטרס כינויי נדרים תשובה י"ב) דאף שאינם מומחים, דרך כבוד הוא שחשובין עליו כדיינים מומחים, כדקיי"ל גבי גיטין בסי' קכט דאם כתב רב או חכם אף שאינו בר הכי כשר הגט ואינו נקרא שינוי, וכן האומר זה בני ואח"כ עבדי הווננו שאוהבו כבנו. אבל בלוח לא"י הביא שהאדר"ת בסדורו השמיט מנוסח ההתרה תיבות "דיינים מומחים". הגר"י אויערבאך לא שינה מן הנוסח הנדפס בסידורים, גם בפרטים שהוזכרו בלוח לא"י בשם האדר"ת שיש להשמיטם כגון זה (הליכות שלמה הקדמה לקונטרס שלמי נדר).

⁴ מהקלטה.

⁵ מהקלטות משנת תשס"ז, תשס"ח, תשס"ט, תש"ע.

⁶ מהקלטות משנים תשס"ז, תשס"ט, תש"ע. בלוח לא"י כי שהאדר"ת בסדורו השמיט מנוסח ההתרה תיבות "ובשם הוי"ה ברוך הוא". הגר"י אויערבאך נהג לאומרו (הליכות שלמה הקדמה לקונטרס שלמי נדר).

⁷ מהקלטות משנים תשס"ז, תשס"ח, תשס"ט, תש"ע. כי בפתחי תשובה (יו"ד סי' רלט סק"ו) "יודע דמה שכתוב בנוסח התרת נדרים שאנו נוהגין

נוסח היה"ר של הסימנים בר"ה

בנוסח היה"ר של הסימנים בר"ה הי' אומר: "יה"ר מלפני אבינו שבשמים וכו'", בלא הזכרת השם¹⁴.

לדון האם חייבים בברכה, ולכן רצוי שיקח דבר שבודאי יש לברך עליו בורא פרי האדמה כגון בננה, ויפטור אותם בברכה¹⁹.

שיבה בזמן אמירת הפיוטים בחזרת הש"ץ

רבינו הקפיד מאד לעמוד כל חזרת הש"ץ²⁰. ובזמן אמירת הפיוטים בחזרת הש"ץ בימים נוראים, בשנים עברו הי' עומד גם בהם, אבל בשלב מסוים החל לשבת בעת אמירתם. ואמר, שמאז שראה את דברי הדעת קדושים (הובא בדעת תורה סי' קב ס"ד) שהאיסור לעבור כנגד המתפלל הוא רק בזמן שמתפלל התפילה שתקנו אנשי כנסת הגדולה ולא בזמן שמוסיף תחנונים²¹, התחיל לשבת בפיוטים, דמזה יש ללמוד דה"ה לענין דין עמידה בחזרת הש"ץ שאי"צ לעמוד בזמן אמירת הפיוטים²². רבינו אף העתיק בכת"ק בסוף

זמן אכילת הסימנים

רבינו נהג לאכול את הסימנים בב' סעודות הלילה ובב' סעודות היום¹⁵, בתחילת הסעודה אחרי ברכת המוציא¹⁶. בשנים שר"ה חל בשבת לא אכל את הסימנים פעם נוספת בסעודה שלישית¹⁷.

ברכת בפה"א על הסימנים

רבינו הקפיד לברך "בורא פרי האדמה" כגון על בננה, ולפטור את הסימנים שברכתם בפה"א¹⁸.

הי' רגיל לומר: "הסימנים" שאוכלים בליל ר"ה, יש מהם שספק אם צריך לברך עליהם בתוך הסעודה, כגון קרא, רוביא, וסילקא. בכל ימות השנה בודאי הם באים מחמת הסעודה ואין מברכים עליהם, אכן עכשיו שאוכל אותם בתורת סימנים, יש

להניח מלח על השלחן (הליכות שלמה ר"ה פ"א ארחות הלכה הע' 77). אבל בכה"ח תקפ"ג סק"ד כי לטבל תחילה במלח ואח"כ בדבש.

¹⁴ הרה"ג רבי אריה (בן רבי משה) אלישיב שליט"א. במ"ב (תקפג סק"ב) הנוסח "יהי רצון מלפניך ד' או"א שירבו וכו'". ובקונטרס סימנא טבא לרח"י יעקוביון (מובא משמו בלוח ההלכות והמנהגים) כי שהמנהג בירושלים לומר "יה"ר מלפני אבינו שבשמים וכו'". הגרש"ז אויערבאך אמר על המין הראשון "יה"ר מלפניך ד' או"א וכו', ואח"כ אמר לפני כל מין "יה"ר מלפני אבינו שבשמים וכו', ואמר דאע"פ שמשמעות לשון הפוסקים היא להזכיר שם שמים על כל מין, מ"מ כיון דקשה לנו לכוין כראוי בהזכרת השם הכי עדיף. (הליכות שלמה פ"א הע' 70)

¹⁵ בשו"ע תקפג ס"א כ' "יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא וכו'". ובשע"ת שם סק"א בשם א"ר ומח"ב משמע דהיינו בב' סעודות הלילה. אבל בן יהודע הורו"ת יב ע"ב כ' "יהא רגיל איניש למיכל בריש שתא קרא ורוביא, נקיט לשון רגיל לרמוז שיעשה זה הסימן בשני ימים של ראש השנה בלילות ובימים דאז נמצא עושה זאת ארבעה פעמים, וידוע לשון רגיל לא שייך בעושה בפחות משלשה פעמים". ובמט"א תקצ"ד ס"ד לגבי סעודת היום כ' "ושאר הדברים הנוכרים שם לאכול בר"ה לסימן טוב יש להם מקום לאכול גם בסעודה זו אם יש לו רוצה".

¹⁶ הרה"ג רבי אריה (בן רבי משה) אלישיב שליט"א.

¹⁷ הרה"ג רבי משה ישראלזון שליט"א.

¹⁸ הרה"ג רבי אריה (בן רבי משה) אלישיב שליט"א.

¹⁹ שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות מא ע"ב. ובהליכות שלמה (פ"א סי"ח ובדבר הלכה שם) כי שיברך בפה"א על הקרא, ויפטור את הרוביא, סילקא, וכרתי, דאין זה ברור אם שלשת מינים הללו חשיבי בזמננו כדברים הבאים מחמת הסעודה, אבל הקרא ודאי לא בא אצלנו מחמת הסעודה. אבל במו"ז (ח"ב סי' רסט) כ' על ד' הגרש"ז, דלפי זכרוננו גם בארץ ישראל אוכלים את הקרא בתוך הסעודה, והמברך עליו בתוך הסעודה הוה ברכת לבטלה.

²⁰ כדאיתא ברמ"א קכד ס"ד "יש אומרים שכל העם יעמדו כשחזור השלח ציבור התפילה", ובמ"ב שם סק"כ דכן היה מנהג הקדמונים. בערב ראש השנה נהג רבינו בקביעות להתפלל תפילת מנחה בכותל המערבי. בער"ה תשס"ז כאשר נכנס לבית מדרשו קודם התקדש חג, עדיין לא איימו שם תפילת מנחה, וגם שם עמד בחזרת הש"ץ, למרות שהעמידה לא היתה קלה עבורו בגילו שהיה קרוב למאה. ויש לדון, מדוע לא התיישב, דמצד דין עמידה בעת חזרת הש"ץ לכאן אי"ז שייך כשאינו מתפלל עמהם, דהטעם שצריך לעמוד כ' במ"ב (קכד סק"כ) "כיון שמכונים ושומעים מש"ץ ושומע כעונה וכאילו מתפללין בעצמם דמ"א". ואין לומר מדין איסור ישיבה בתוך ד' אמות של המתפלל, (דמה שעסק בתורה אי"ז היתר, כיון שלא הוציא בשפתיו רק למד בהרהור ואינו מועיל, כמבואר במ"ב סי' קב סק"ז) שכן רבינו ביקש שיוסיפו לסטנדר שלו ב' קרשים להשלים שיעור מחיצה מדין לבד בכדי שיוכל לפסוע "עושה שלום" גם כשמאן דהוא עדיין לא סיים התפילה מאחוריו, הרי שאפי' לענין האיסור לעבור כנגד המתפלל סבר רבינו שמחיצת הסטנדר מועלת, דלא כהמ"ב סי' קב סק"ב שכי' שאי"ז מועיל אלא מועיל רק לענין האיסור לישוב בד"א של המתפלל, (וטעם רבינו שמעתי מאחד מתלמידיו שכמדומה אמר רבינו, דיש לצרף הדעה שטעם האיסור לעבור כנגד המתפלל מפני שמפסיק בין המתפלל לשכינה ולפ"ז מחיצה מועילה, וגם להטעם השני שמבטל כוונתו היום אין מכוונים כ"כ כמו אז) אבל לענין איסור ישיבה תוך ד"א של המתפלל אפי' המ"ב מתיר כשיש מחיצה גבוהה עשרה ורחב ארבעה (אמנם במ"ב שם נקט מחיצה קבועה), ובינו לבין הש"ץ גם אם לא הי' מרחק ד"א הרי ארון הקדש היא מחיצה קבועה גבוהה עשרה ורחבה ארבעה. ונ"ל שהטעם שלא רצה רבינו לישוב הוא מדין מש"כ בדרך ארץ זוטא (פ"ה) "לא יהא אדם יושב בין העומדים". (ע"י ספר משנת איש ח"א ע"י מח שפסק רבינו שכאשר כל הקהל עומדים באמירת מזמור שיר ליום השבת בקבלת שבת אין ליחיד לפרוש מן הציבור, ואולי גם שם הוא מדין הדא"ז הנו").

²¹ אבל במ"ב (קב סק"ג) כ' דהאיסור לעבור כנגד המתפלל הוא גם אם עומד בתחנונים שלאחר התפילה כל זמן שלא פסע.

²² וכ"כ הרש"ש סוף יומא, שד' הרמ"א בסיו קכד ס"ד שצריך לעמוד בעת חזרת הש"ץ לא מיירי בעת אמירת וידוי או פיוטים.

שם שופר כי הוא שופר של פרה, או שלענין זה לא אמרי' היוצא כמותו וקרנו כשר ככל שופר של איל. ויותר נראה שאף שיש לו מבנה כמו איל אבל יש לו דין של פרה, דגם לענין זה אמרי' דהיוצא כמותו²³.

לימוד תורה או תהילים בר"ה

... היו מגדולי הדורות זי"ע שסברו שבראש השנה עדיף לומר תהילים מללמוד תורה. אך אאמו"ר מרן זצוק"ל אמר שלימוד גמי' עדיף על אמירת התהילים. וכן ראיתי מובא בא' שסיפר שנכנס למרן הגאון מטשעבין זצוק"ל לשאול שאלה בהוראה בראש השנה אחה"צ, וראהו יושב עם חתנו הגאון הרב שניאורסון זצ"ל ועוסקים בעיון בסוגית שור שנגח את הפרה. וכן מסופר על האדמו"ר בעל הדברי חיים זצוק"ל שהסתגר בחדרו קודם התקיעות, וסברו חסידיו שבזמן גדול זה עוסק בתפילות ובתחנונים, אך כאשר הציצו לחדרו ראו ששקוע בספר קצות החושן. כחה של עמל התורה הוא הזכות הגדולה לזכות בדין, והוא הכח הגדול להלחם כנגד מלחמת יצה"ר ... (בן רבינו הגאון הגדול רבי בנימין דוד שליט"א נמסר בבית מדרשו תפארת בחורים ליל שישי עש"ק כי תבא תשע"ח הודפס בגליון יד בנימין)

קיטל – בגד המיוחד לתפילה

כ' המ"ב (סי' כא סק"ד, וסי' תר"י סק"ח) דאין להכנס לבית הכסא בקיטל, כיון שהוא בגד מיוחד לתפילה. ודעת רבינו, שהקיטל שנהגו אנשי ירושלים ללבוש שהוא כעין בגד רגיל אלא שהוא לבן (כפי שנהג רבינו ללבוש), מותר להיכנס בו לבית הכסא, כיון שהוא משמש כבגד ומתהלכים בו גם שלא בשעת התפילה, אינו נחשב בגד מיוחד לתפילה. (קב ונקי ח"ב סי' רד, ישא יוסף או"ח ב סי' ח')

עוד אמר רבינו שאם אוכל עם הקיטל בר"ה כבר אינו נקרא בגד מיוחד לתפילה ומותר ליכנס עמו לביהכ"ס, אבל מה שאוכל עם הקיטל בליל הסדר וכמו שכי' המשני"ב סי' תע"ב סק"ג שיש הנוהגין

המחזור הישן שלו את דברי הדעת תורה הנ"ל²³.

וכך גם הורה, דבימים שמוסיפים פיוטים בחזרת הש"ץ א"צ לעמוד בהם, מיסוד דברי הדעיית בשם הד"ק הנ"ל²⁴.

ולענין ישיבה כשהארון קודש פתוח, אמר רבינו, שאפשר לשבת כשהארון קדש פתוח, משום שזה רשות אחרת, אכן אלו אשר מקומם מול ארון הקודש יש ענין שיעמדו כשהארון פתוח, משא"כ הוא עצמו שיושב מצד ארון הקדש ל"ש ענין זה²⁵.

שופר איל הנולד מן הפרה

רבנו: ברמ"א²⁶ כ' דשופר מבהמה טמאה פסול. דין זה בנוי על דברי הר"ן²⁷. הקשה בבאר הגולה מהא דתנן במתני' מסכת נדה²⁸ "כל שיש לו קרנים יש לו טלפים", היינו שלא יכול להיות מציאות של קרנים אלא לבהמה וחיה טהורה, א"כ מה שיך לומר ששופר של בהמה טמאה פסול הרי אין מציאות כזאת.

ותי' בבאר הגולה שמדובר במציאות שבהמה טמאה ילדה מין טהור, וכיון שכתוב במשנה בבכורות²⁹ שהיוצא מן הטמא טמא, א"כ אף שיש לבהמה הנוולדת כל הסימני הטהרה היא טמאה, ובכה"ג משכח"ל בהמה שיש לה קרנים והיא טמאה.

יש להסתפק במציאות שפרה ילדה למשל איל, אם יהיה אפשר לצאת בקרן האיל, אם כמו שהיוצא מן הטהור טהור והיוצא מן הטמא טמא לענין טומאה וטהרה, ה"ה היוצא מן הפרה יש לו דין פרה ולקרנו אין

23 הליכות האיש ע' רא.

24 אשי ישראל פכ"ד הע' סח.

25 הליכות האיש ע' רא-רב. בשעה"צ סי' קמו סק"ח כ' דלפי"ד הפמ"ג בעת שפותחין הארון אינו מחויב לעמוד כי הסי"ת במקומה מונחת, אלא שהעולם נוהגין לעשות הידור לתורה ולעמוד, ועי' אג"מ או"ח ח"ה סי' לח או"ד.

26 תקפ"ו סי"א.

27 הרי"ד בב"י שכי' דצ"ע אי יוצאין בשופר של בהמה טמאה.

28 נ"א ע"ב.

29 ה' ע"ב.

30 ע"י לעיל הע'.

וביאר המדרש והמעשה³¹ שהוא היי אחד מהגדולים בדורו, שכוונו חז"ל בזה לשלש כתות השונות ביחסם אל היום הזה.

הכת הראשונה, אף כי הכינו עצמם כראוי ליום הדין וזכיותיהם מרובות, בכ"ז אינם מתברכים בלבבם לאמר שלום יהי לי, אלא חרדין מיום הדין ויראתם מאימת הדין על פניהם.

והכת השניה, אשר גם הם אמנם יודעים ומכירים את קדושת היום וערכו הנשגב ומכינים עצמם כראוי ליום הדין, אבל בוטחים הם על חילם הרוחני מתאמרים כבריאים, ולא עליהם תהיי החרדה.

פחותה מזו ומזו הכת השלישית, שאינם יודעים כלום לא חלי ולא מרגיש, עמידתם לפני אלוקי המשפט אינה אלא כמצות אנשים מלומדה.

והנה על מלחמותיו של דוד העיד הכתוב "הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו", והגבורים אשר לדוד וכל הצבא אשר על ידם היו הולכים ונוצחים תמיד, ואעפ"כ אמרו חז"ל "כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו", הרי שחיילותיו של דוד לא בטחו על חילם, והפחד מתוצאות המלחמה היי נגד עיניהם תמיד. אל הכת הזו כווננו חז"ל באמרם "כבני מרון - כחיילותיו של ב"ד", אותם השלמים המרגישים אשר למרות זכיותיהם המרובות זוחלים ורועדים מאימת הדין ואינם בוטחים במעשיהם הטובים כלל.

והנה "מעלות בית מרון" היי ידוע לדרך שהיא בחזקת סכנה גדולה שהלכו בו רק אחד אחד, בכ"ז ההולכים בו היו עוברים בלי מגור, בוטחים בזהירותם כי לא יאונה להם מכשול. אל הכת הלזו רמזו חז"ל באמרם "כבני מרון - כמעלות בית מרון", מכירים הם בקדושת היום, אבל

ללבוש קיטל בליל הסדר אינה מפחיתה ממעלת הבגד, כי ליל הסדר זה ליל מצוה (גנזי הקדש עי קצו בהעי').

עוד אמר רבינו שדין גרטל כדין קיטל לענין זה (שם).

חרדת רבינו שלא תצא תקלה מתח"י

הרה"ג רבי אהרן זלזניק שליט"א ר"מ בישיבת פוניבז' עלה לבית רבינו בליל ב' דר"ה תשס"ט ושאלתו בפיו, הואיל ואמו נפטרה ביום א' דר"ה אחה"צ ותקבר במוצאי יו"ט, האם יכול הוא לשמש למחרת כבעל תוקע. רבנו השיבו שיכול, שאין אנינות עד מוצאי יו"ט. והנה זמן מה אחרי שיצא הגר"א זלזניק שליט"א מבית רבנו, בקש רבנו מאחד ממקורביו שילך ויחפש את השואל שהיה כאן, ויאמר לו שלא ישמש כבעל תקיעה, אף שמעיקר הדין כיון שחייב במצוות יכול להוציא אחרים, אבל אינו כבוד הציבור. אותו שליח יצא לתור ולחפש מי היה השואל והלך אצל קרובי משפחת הנפטרת בשכונת זכרון משה שם הפנו אותו לשכונת גבעת שאול ושם נודע לו כי השואל גר בשכונת רמת שלמה. בקש השליח מבני המשפחה לשכור שליח שילך מגבעת שאול לרמת שלמה להודיע לשואל כי רבנו בקש להודיעו שלא יתקע, והרב אלישיב ישלם לו שכר פעולתו. בני המשפחה אמרו כי אחד מבני המשפחה ילך ויודיענו, או אז חזר השליח לבית רבנו והודיעו את הדברים. רבנו אמר כי חושש הוא שמא הלה לא ילך ואת"ל ילך שמא לא ימצא את השואל, לפיכך ביום ב' דר"ה בבוקר שלח רבנו שליח שני לשכונת רמת שלמה ושיחזור ויודיענו כי השואל קבל את ההוראה. רק מששב השליח השני נחה דעתו של רבנו.

כבני מרון

בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון, הכא תרגימו כבני אמרנא (פירש"י ככבשים שמונין אותן לעשרן ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולין לצאת כאחד). ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון (פירש"י הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך). רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד (פירש"י היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה בצאתם למלחמה) (ר"ה י"ח ע"א)

רבינו: יש להבין מאי נפק"מ בשלושת המשלים הללו.

³¹ ח"ה הגיונות מוסריים ב ע' 215. דברי מוסר שאמר ביום א' דר"ה בימי מלחמת העולם הראשונה.

טעם שמיעת מאה קולות על דרך המוסר

רבנו: בתוס' (ראש השנה ל"ג ע"ב ד"ה שיעור תרועה) הביא דברי הערוך, שיש לשמוע בראש השנה מאה קולות, כנגד מאה פעיות שיבבה אם סיסרא. וכן הסכים בשל"ה. וכן אנו נוהגים.

ויש להבין, וכי בשביל שאמו של סיסרא המרשעת יבבה מאה פעיות צריכים אנו לתקוע מאה קולות? בשלמא הגמ' לומדת מאם סיסרא מה פ"י התרגום 'יום יבבא', אבל איזה שייכות יש ללמוד משם מספר תקיעות.

ונראה שחז"ל רצו ללמדינו על דרך המוסר, שהרי במלחמה עם סיסרא באופן טבעי לא היה הו"א שיוכלו לנצח אותו, לא היתה מציאות כזאת, היו צריכים שמן השמים ישתתפו במלחמה, כמו שנאמר (שופטים ה' כ') "מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא".

ואעפ"כ אם סיסרא יבבה, "מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו" (שם כח), אפי' שההו"א שינצחו אותו היה למעלה מדרך הטבע אעפ"כ היא דאגה ויבבה מאה פעיות.

לכן קבעו חז"ל מאה קולות, שכלל ישראל ידעו באיזה מצב הם עומדים בראש השנה. יהודי צריך לדעת בראש השנה, אף אם הוא חושב שיש לו על מה לסמוך, אבל האסמכתא שלו לא יותר מאשר אצל סיסרא, וכמו שאם סיסרא יבבה כך הוא צריך לדאוג.

מתאמרים כבריאים בנפשותם, וסימני אימה יתירה לא נראים על פניהם.

ועוד מעבר שלישי יש, והוא מעבר הצאן הנכנסות לדיר להתעשר העוברות ג"כ אחת אחת תחת השבט, והן אינן יודעות מאומה, כל אחת הולכת אחר חברתה מבלי דעת אולי על גבה ינטה הקו האדום של הסיקרא. וזהו הדמיון השלישי "כבני מרון - כבני אמרנא" הרומז על הכת הזו שעוברים את ימי הדין כבהמה, וכמצות אנשים מלומדה.

"הכא תרגימו", כלומר בזמנינו יש אנשים שעוברים את ימי הדין כבני אימרנא, כצאן הללו בלי שום הבנה והבחנה ובאפס הרגשה כלל.

שאלה: מה כוונת כל אחד מהאמוראים שנקט ציור אחר.

תשובה: כל אחד מהם אומר שההנהגה צריכה להיות כמו "חיילות של בית דוד".

לבוחן לבבות ביום דין

וא"ר יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנאמר כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם (ר"ה ט"ז ע"ב)

רבינו: הק' הרא"ם, מ"ש מבן סורר ומורה שנידון ע"ש סופו. ותי' ב(גור אריה) דשאני דין ב"ד של מעלה שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, מדין ב"ד של מטה שדנין בו ע"ש סופו³².

אחד מהאחרונים אומר שזה הכוונה בפיוט "לקל עורך דין לבוחן לבבות ביום דין", כיון ש"קל עורך דין" היינו בית דין של מעלה, לכן לבוחן לבבות "ביום דין" לפי מעשיו של אותה שעה.

³² ע"י מהרש"א ר"ה ט"ז ע"ב, ובשפ"א שם.

מבית אי"ש

הבדלה מוצאי ראש השנה

מבית אי"ש

**מעשר את הרימונים
בערב ראש השנה**

'בית הוראה יוסף שלום'
על ידי תלמידי חכמים תלמידי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל
ועל פי הוראותיו
ניתן להעביר שאלות במייל
beit.horaah.613@gmail.com

כל הזכויות שמורות כולל תוכן ותמונות
למכון הגרי"ש אלישיב

לכל עניני הגליון ניתן לפנות בדוא"ל:
m.harav.elyashiv@gmail.com

ניתן לתרום דרך עמדות נדרים פלוס
על שם מכון הגרי"ש אלישיב מס' 2211